

Host Sociální pedagogiky

Rozhovor s prof. Jolanou Hroncovou (květen 2014)

1. Jaké bylo Vaše první setkání se sociální pedagogikou?

O.: Moje prvé „stretnutie“ so sociálnou pedagogikou sa uskutočnilo počas môjho štúdia na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave v rokoch 1968 – 1973 v odbore pedagogika – filozofia. Ako študenti tohto odboru sme mali šťastie, že nás ešte učil aj prvý profesor pedagogiky na Slovensku Juraj Čečetka. O sociálnej pedagogike nás učil v rámci predmetu sociológia výchovy, kde nás oboznámil aj s knihou R. Wroczyńského „Sociálna pedagogika“, ktorá vyšla v roku 1968 v Bratislave. Profesor Čečetka o sociálnej pedagogike písal aj v knihe „Sociológia v pedagogike“ (1965), v ktorej zdôrazňoval vplyv sociológie na pedagogiku a tiež analyzoval vzťah sociológie a sociológie výchovy k sociálnej pedagogike. Tieto knihy patrili k povinnej literatúre na skúšku zo sociológie výchovy a ako vtedajší študenti sme považovali za povinnosť ich študovať. Ako študentka som patrila do tzv. „dubčekovskej generácie“, ktorá pocítila aj dôsledky normalizačného procesu už počas štúdia. Z filozofickej fakulty museli z politických dôvodov odísť viacerí významní vysokoškolskí učitelia, medzi ktorých patrila aj profesor Juraj Čečetka. Podľa môjho názoru mal neskôr vplyv aj na profesora Baláža, ktorého aj počas normalizácie navštevoval v Ústave experimentálnej pedagogiky SAV v Bratislave. Profesor O. Baláž v ústave pôsobil od roku 1973 ako zástupca riaditeľa a neskôr ako jeho riaditeľ.

2. Jak vzpomínáte na léta strávená v Ústavu experimentální pedagogiky SAV a na osobnost prof. Baláže? Jednalo se o klíčové období pro Vaše směřování k sociální pedagogice?

O.: V Ústave experimentálnej pedagogiky SAV som pôsobila od 1. 11. 1973 do 31. 3. 1978 ako interná vedecká ašpirantka, čo je obdoba dnešného doktorandského štúdia. Na pôsobenie v ústave si ešte aj teraz spomínam veľmi dobre a v mojich spomienkach prevláda doteraz veľká vďačnosť za možnosť pôsobenia v tomto ústave po mojej polročnej nezamestnanosti. Som poctená, že ako interná ašpirantka som mala tú česť študovať pod vedením profesora Ondreja Baláža, DrSc., ktorý spájal vysokú náročnosť voči sebe i druhým s hlbokou úctou a dôverou k ľuďom, ktorých riadil a viedol. Považovali sme ho za „motor a hnacu silu“ ústavu. Záležalo mu na vedeckom rozvoji jeho členov, a tým aj napredovaní ústavu ako celku. Popri pracovných činnostiach bol veľmi silný aj jeho ľudský prístup. Vždy ho zaujímali aj osobné a rodinné problémy pracovníkov a ašpirantov. Veľmi milé boli napríklad jeho „anonymné kvetinové“ gratulácie k našim meninám a narodeninám, ktoré sme si nachádzali na pracovnom stole. Môj školiteľ Ondrej Baláž bol pre mňa veľkým vzorom aj vo vedeckej práci, hoci v tom období som „červené more“ jeho pripomienok k mojim príspevkom neprijímala vždy s nadšením. Recenzovaný príspevok mi dával s úsmevom a dodal, že je to veľmi dobré, ale mám ešte na viac. Jeho pripomienky boli väčšinou zásadného charakteru a ich zapracovanie sa odrazilo na zvýšení kvality môjho príspevku. K osobnosti pána profesora Ondreja Baláža prechovávam dodnes veľkú úctu a obdiv a želám mu všetko najlepšie do ďalšieho života. Jeho prínos pre slovenskú sociálnu pedagogiku sme pri príležitosti 85. výročia jeho narodenia priblížili v knihe Hroncová, J. – Staňová, J. a kol. „Život a dielo prof. Ondreja Baláža“ (2007) a jeho 90. výročiu narodenia sme venovali knihu „Sociálna pedagogika na Slovensku“ (2012).

Moje pôsobenie v Ústave experimentálnej pedagogiky SAV pod vedením profesora Ondreja Baláža možno považovať za kľúčové v mojej orientácii na sociálnu pedagogiku. V Ústave experimentálnej pedagogiky SAV v Bratislave som spoznala mnohých významných slovenských a českých pedagógov, s ktorými pán profesor úzko spolupracoval, napr. pani profesorku Jarmilu

Skalkovú, pána profesora Milana Přádku, docenta Jirku Semráda, a spoznala som tiež mnohých pracovníkov ústavu, z ktorých sa stali významní predstavitelia slovenskej pedagogickej vedy. Bez nároku na úplnosť uvediem aspoň niektorých súčasných profesorov pedagogiky, medzi ktorých nesporne patrí Emília Kratochvílová, Ján Danek, Peter Gavora a ďalší.

Ústav sa od svojho vzniku zameriaval na dva hlavné okruhy problémov: 1. rozpracovanie problematiky vývinu človeka a výchovy s osobitným zreteľom na zvyšovanie efektívnosti vyučovania v základnej škole, 2. na problematiku sociálnej podmienenosti výchovy a vzdelávania. Táto problematika sa rozvíjala pod vedením Ondreja Baláža na oddelení teórie výchovy. Pri rozvíjaní sociálnej pedagogiky v prvých rokoch existencie ústavu bola ťažisková pozornosť venovaná základnému výskumu vzťahu spoločenského prostredia a výchovy a až neskôr teoretickému rozpracovaniu základov sociálnej pedagogiky a jej zamerania. Za prvé teoretické práce, ktoré mali zásadný význam pre sociálnu pedagogiku, sa považovala vedecká štúdia od Ondreja Baláža *Sociálna pedagogika v systéme pedagogických vied*, ktorá bola zverejnená v časopise *Pedagogika* v roku 1978, č. 5, a tiež prvá publikácia zo sociálnej pedagogiky od O. Baláža a kolektívu *Sociálne aspekty výchovy* (1981), v ktorej som aj ja spoluautorkou kapitoly zameranej na záujmovú činnosť žiakov s ďalšími kolegami pod vedením Emílie Kratochvílovej. V nej prezentujem niektoré výsledky mojej dizertačnej práce pod názvom „*Rozvíjanie čitateľských záujmov žiakov základnej školy so zvláštnym zreteľom na vedecký a technický pokrok*“, ktorú som obhájila v roku 1978.

Po odchode z ústavu a nástupe na Katedru pedagogiky Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici v apríli 1978 som sa v intenciách potrieb katedry zameriavala najmä na sociológiu výchovy a iné disciplíny, ktoré bolo potrebné vyučovať. Na katedru ma prijímal profesor Ľudovít Višňovský na odporúčanie profesora Ondreja Baláža. V oblasti sociológie výchovy som spolupracovala v tomto období aj s B. Krausom, ktorý sa pred rokom 1989 tiež venoval najmä sociológii a sociológii výchovy. V roku 1984 som bola spoluautorkou učebných textov Kraus a kol. „*Sociológie výchovy*“, ktoré vyšli na Pedagogickej fakulte v Hradci Králové. Sociálnej pedagogike som sa začala venovať v teoretickej a tiež pedagogickej rovine až o 10 rokov neskôr, čo súviselo s otvorením nového študijného odboru „sociálny pedagóg“ na našej katedre. Tento odbor bol neskôr premenovaný na odbor „sociálna pedagogika“. V súvislosti s rozvojom tohto odboru, ktorý som garantovala, sa postupne zintenzívňovala aj moja publikačná a vedeckovýskumná činnosť v oblasti sociálnej pedagogiky.

Pokud byste měla formulovat několik klíčových momentů důležitých pro rozvoj sociální pedagogiky na Slovensku před i po roce 1989, které by to byly?

O.: Ondrej Baláž je zakladateľom slovenskej sociálnej pedagogiky (aj keď on s tým veľmi nesúhlasí a do tejto pozície stavia profesora Juraja Čečetku), no jeho záujem o sociálnu pedagogiku bol inšpirovaný viacerými zdrojmi. Podľa jeho slov najväčšou inšpiráciou pre jeho záujem o sociálnu pedagogiku bola publikácia R. Wroczyńskiego „*Sociálna pedagogika*“ (1968) a tiež slová profesora Ľudovíta Bakoša, ktorý v úvode tejto knihy upozorňuje na potrebu rozvíjania slovenskej sociálnej pedagogiky. „*Tieto slová, a najmä samotné dielo Ryszarda Wroczyńskiego, boli pre mňa výzvou, povzbudením a podnetom do intenzívnejšej vedeckovýskumnej a publikačnej činnosti v oblasti sociálnej pedagogiky. Prispeli k prekonaniu ignorovania tejto hraničnej disciplíny u nás,*“ uvádza Ondrej Baláž vo svojom hlavnom referáte pod názvom „*K problémom sociálnej pedagogiky*“ na prvej odbornej konferencii zameranej na sociálnu pedagogiku pod názvom „*Sociálna pedagogika a jej postavenie v systéme vied*“, ktorá sa uskutočnila 13. 9. 1996 na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave. Poľská, ale aj nemecká sociálna pedagogika, ale tiež slovenská sociológia výchovy prezentovaná profesorom Jurajom Čečetkom a diela Antona Jurovského boli ďalším žriedlom inšpirácie pre založenie slovenskej sociálnej pedagogiky, ku ktorým sa profesor Ondrej Baláž priznáva. Zrejme pod vplyvom myšlienok R. Wroczyńskiego, H. Radlinskej a ďalších poľských sociálnych pedagógov aj Ondrej Baláž zameriaval sociálnu pedagogiku v ťažiskovej miere najmä na vzťah spoločenského prostredia a výchovy. Možno pozitívne hodnotiť, že sociálna pedagogika mala od svojho vzniku významné inštitucionálne zázemie a rozvíjala sa na pôde Slovenskej akadémie vied ako vrcholnej

vedeckej inštitúcie. Na škodu veci Ústav experimentálnej pedagogiky SAV po 20-ročnej existencii v roku 1993 zanikol, v dôsledku čoho sa v ňom sociálna pedagogika už ďalej nerozvíjala. Našťastie nezanikla, ale začala sa postupne rozvíjať na viacerých vysokých školách.

Po roku 1989 nastala vo vývoji sociálnej pedagogiky na Slovensku značná zmena jej orientácie a zamerania. Nárast sociálno-patologických javov v spoločnosti však podnietil intenzívny rozvoj pomáhajúcich profesií a disciplín, ktoré sa nimi zaoberali, teda aj sociálnej pedagogiky a sociálnej práce. Vývoj sociálnej pedagogiky na Slovensku bol podobný ako v Čechách, povedané slovami B. Krausa „dynamický, ale chaotický.“ Pre jej rozvoj bola príznačná nekonceptnosť, nejasnosť jej profilácie, nedostatočne precizovaný predmet skúmania a najmä neujasnenosť vzťahu medzi sociálnou pedagogikou a sociálnou prácou a iné problémy, ktoré sa postupne riešia. Na škodu veci rozvoj sociálnej pedagogiky na Slovensku ešte neprebíha v rámci jej konštituovania ako vedeckej, ale zatiaľ iba ako pedagogickej disciplíny.

3. Banskobystrická škola sociálnej pedagogiky má dlhú tradíciu. Jak ji lze charakterizovat a v čem spočívá její odlišnost?

O.: „Banskobystrická škola“ sociálnej pedagogiky sa začala rozvíjať postupne, podľa mňa nemá ešte dlhú tradíciu. Jej rozvoj súvisel s rozvojom študijného odboru „sociálny pedagóg“, ktorý bol neskôr premenovaný na študijný odbor, resp. program „sociálna pedagogika“. Začal sa rozvíjať v školskom roku 1994/1995, čiže v roku 2014 má už 20-ročnú históriu. Sociálnu pedagogiku sme začali rozvíjať na základe poľských, nemeckých, ale aj maďarských skúseností s vysokoškolským vzdelávaním sociálnych pedagógov a tiež v spolupráci s praxou a inštitúciami štátnej sociálnej správy, kde mali sociálni pedagógovia pôsobiť. Pri vzniku tohto odboru sme nedúfali, že sociálni pedagógovia budú raz pôsobiť aj v škole. V prvých rokoch sme sa zameriavali najmä na vysokoškolskú prípravu sociálnych pedagógov, neskôr od roku 2000 aj na teoretické rozpracovanie problémov sociálnej pedagogiky v knižných publikáciách (*Sociálna pedagogika a sociálna práca* z roku 2000/2001 bola našou prvou knižnou publikáciou) a neskôr sme začali rozvíjať aj vedeckovýskumnú činnosť zameranú na oblasť sociálnej pedagogiky. Syntéza teoretickej, vedeckovýskumnej a pedagogickej činnosti bola základom vytvorenia našej „Banskobystrickej školy sociálnej pedagogiky“, ktorá začala vznikať v roku 2004, čiže v súčasnosti jej história trvá 10 rokov. Možno povedať, že ide o intenzívne obdobie našej činnosti, ktoré je prezentované mnohými knižnými publikáciami, vysokoškolskými učebnicami, vedeckými a odbornými príspevkami v odbornej tlači, vystúpeniami na konferenciách. V súčasnosti sa na sociálnu pedagogiku ťažiskovo profiluje 6 členov katedry pedagogiky, pričom však participujeme aj na vysokoškolskej príprave v iných odboroch. Z oblasti sociálnej pedagogiky sme riešili viaceré projekty v rámci výskumu štátnej objednávky, v projektoch VEGA, KEGA i v medzinárodných projektoch. Výstupy ich riešenia priebežne prezentujeme v odbornej tlači, na vedeckých konferenciách a v zborníkoch.

Sociálna pedagogika na Slovensku, ale tiež aj v iných krajinách Európy nie je doteraz jednoznačne profilovaná a vymedzená v rámci jej predmetu. Odlišnosti sú nielen v zahraničí, ale aj u nás. Pokiaľ ide o „Banskobystrickú školu sociálnej pedagogiky“, je typická tým, že ťažisko pozornosti venujeme problematike prevencie sociálno-patologických javov a tiež profesijným kompetenciám sociálnych pedagógov. V tomto zameraní reagujeme na spoločenskú potrebu zvýšenia efektívnosti prevencie sociálno-patologických javov u detí a mládeže, ktorá je čím ďalej tým naliehavejšia, a tiež na skutočnosť, že týmto smerom je na Slovensku aj legislatívne ukotvená činnosť sociálnych pedagógov v škole. Vzhľadom na nárast sociálno-patologických javov a potrebu profesionalizácie ich prevencie už v školskom prostredí venujeme tejto problematike osobitnú pozornosť. V súčasnosti možno do našej „Banskobystrickej školy sociálnej pedagogiky“ zaradiť týchto učiteľov našej katedry pedagogiky: prof. J. Hroncová a prof. I. Emmerová, doc. M. Niklová, PhDr. K. Gežová a PhDr. L. Kamarášová a PhDr. M. Dulovics. Na rozvíjaní sociálnej pedagogiky sa podieľajú aj doktorandi. Z hľadiska obohatenia teórie sociálnej pedagogiky praktickými skúsenosťami možno vyzdvihnúť najmä prínos

absolventiek externého doktorandského štúdia PhDr. D. Paučíkovej a PhDr. K. Kropáčovej, s ktorými naďalej úzko spolupracujeme.

4. Je možné identifikovať niejaké zásadné rozdiely v súčasnej českej a slovenskej sociálnej pedagogike, prípadne čím jsou spôsobeny?

O.: Predstavitelia českej a slovenskej sociálnej pedagogiky už dlhodobo spolupracujú, možno povedať, že v sociálnej pedagogike iba od začiatku 90. rokov. Pôvodnú širokú profiláciu a svoje „detské choroby“ sociálna pedagogika v Čechách a na Slovensku, myslím, už prekonala. Medzi českou a slovenskou sociálnou pedagogikou je mnoho prienikov, no zároveň majú aj špecifiká. Slovenská sociálna pedagogika a najmä príprava sociálnych pedagógov na vysokých školách sú v značnej miere ovplyvnené legislatívnym ukotvením činnosti sociálnych pedagógov v školstve, štátnej sociálnej správe a v iných inštitúciách. Ich uplatnenie v praxi je v rámci ich prípravy značne akcentované. Sociálna pedagogika ako veda, ktorá sa zaoberá pomáhajúcimi profesiami, však musí reagovať aj na spoločenské problémy, ktoré v rámci transformačných procesov vznikli. Na Slovensku máme vyššiu nezamestnanosť ako v Čechách, taktiež vysoký výskyt iných sociálno-patologických a spoločensky nežiaducich javov, na riešenie ktorých musia sociálni pedagógovia participovať. Z tohto dôvodu jej aj príprava sociálnych pedagógov na Slovensku špecifická a v značnej miere sa líši od situácie v Čechách. Je však nesporné, že prevencia sociálno-patologických a spoločensky nežiaducich javov na rôznej úrovni je spoločným menovateľom sociálnej pedagogiky v celej Európe. Niekde sú však tieto problémy výraznejšie než inde. Česká sociálna pedagogika a najmä jej predstavitelia musia v súčasnosti vyvíjať vyššiu aktivitu najmä tým smerom, aby profesia sociálneho pedagóga bola ukotvená v legislatíve, ale i v profesijných štandardoch. Pre ďalší rozvoj sociálnej pedagogiky i profesie sociálneho pedagóga sú to, podľa môjho názoru, bazálne predpoklady pre ich ďalší rozvoj a využitie v praxi.

5. V ČR, na rozdiel od Slovenska, dosud není profese sociálního pedagoga ukotvena v zákoně o pedagogických pracovnících. Jaká je zkušenost se sociálním pedagogem ve škole na Slovensku?

O.: Uplatnenie sociálnych pedagógov v školách a v školských zariadeniach je na Slovensku legislatívne ukotvené od roku 2008, čo hodnotíme veľmi pozitívne. Ich pôsobenie v školách upravujú dve legislatívne normy. Od 1. 9. 2008 nadobudol účinnosť Zákon č. 245/2008 o *výchove a vzdelávaní*, ktorý v § 130 vymedzuje systém výchovného poradenstva a prevencie v školách a v školských zariadeniach. V zmysle tohto zákona sociálny pedagóg môže vykonávať svoju činnosť ako ďalšiu zložku výchovného poradenstva a prevencie vo funkcii sociálny pedagóg v sústave škôl od materských až po školy stredné (§ 27), v centrách pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a v centrách špeciálno-pedagogického poradenstva a prevencie (§ 130), ďalej v školských internátoch (§ 117) a v špeciálnych výchovných zariadeniach (§ 120). Tento zákon poskytuje sociálnemu pedagógovi pomerne veľkorysú uplatnenie v školách a v školských zariadeniach. Ďalší Zákon č. 317/2009 o *pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch* definuje jeho činnosť v § 24 takto: „Sociálny pedagóg vykonáva odborné činnosti v rámci prevencie, intervencie a poskytovania poradenstva, najmä pre deti a žiakov ohrozených sociálno-patologickými javmi, zo sociálne znevýhodneného prostredia, drogovu závislým alebo inak znevýhodneným deťom a žiakom, ich zákonným zástupcom a pedagogickým zamestnancom škôl a školských zariadení. Sociálny pedagóg plní úlohy sociálnej výchovy, podpory prosociálneho, etického správania, sociálno-pedagogickej diagnostiky prostredia a vzťahov, sociálno-pedagogického poradenstva, prevencie sociálno-patologických javov a reedukácie správania. Vykonáva expertízu a osvetovú činnosť.“ Sociálny pedagóg patrí v zmysle tohto zákona medzi odborných a nie pedagogických zamestnancov. Z dikcie tohto zákona je evidentný akcent položený na prevenciu sociálno-patologických javov. Na potrebu „zvýšenia počtu odborných zamestnancov pre oblasť prevencie“, čiže sociálnych pedagógov, s cieľom zvýšenia bezpečnosti v školách a v školských zariadeniach z dôvodu nárastu deviantného správania u žiakov, upozorňuje aj aktuálna *Správa o stave školstva na Slovensku a o systémových*

krokoch na podporu jeho ďalšieho rozvoja z roku 2013 (MŠ VVŠ SR 2013). Spoločenská potreba uplatnenia sociálnych pedagógov v školách je preto veľmi vysoká, ale školská prax za súčasťou legislatívou, ktorá umožňuje uplatnenie sociálnych pedagógov v škole, zaostáva. Sociálni pedagógovia v školách zatiaľ nachádzajú iba malé uplatnenie, viac v základných, než v stredných školách. Je to spôsobené predovšetkým nedostatkom finančných prostriedkov pre odborných zamestnancov, ktorí v školách a školských zariadeniach pracovať „môžu, nie musia“. Z roka na rok počty sociálnych pedagógov stúpajú, ale vyjadriť plnú spokojnosť s ich uplatnením v školách ešte nemožno.

Profesia sociálneho pedagóga v školách nie je zatiaľ v praxi dostatočne známa, aj keď je už legislatívne ukotvená. Z hľadiska uplatnenia sociálnych pedagógov v školách možno v súčasnosti hodnotiť vysoko pozitívne *Národný projekt inkluzívnej edukácie (PRINED)*, ktorý realizuje Metodicko-pedagogické centrum Bratislava. Tento projekt má za úlohu podporiť inkluzívne prostredie v materských a základných školách a zabezpečiť predchádzanie neopodstatneného zaraďovania žiakov do systému špeciálneho školstva. Prínosom tohto projektu je vytvorenie inkluzívnych tímov, pozostávajúcich z pedagogických a odborných zamestnancov, v rámci ktorých pôsobia psychológ, špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg a sociálny pedagóg. Títo odborníci pôsobia nielen v školách, ale i v teréne, v prostredí, kde žijú deti zo sociálne znevýhodneného prostredia. Dôležitou súčasťou ich pôsobenia je kultúrno-osvetová činnosť, ktorej cieľom je zvýšiť spoluprácu rodiny a školy, motivovať rodičov a podnietiť ich záujem o výchovu a vzdelávanie detí. Projekt PRINED je jedným zo šiestich národných projektov, ktoré implementuje Metodicko-pedagogické centrum Bratislava. Začal sa v apríli 2014 a potrvá 15 mesiacov do novembra 2015. Do projektu sa zapojilo 100 základných a 50 materských škôl z celého Slovenska, okrem Bratislavského kraja. Najviac zúčastnených škôl je zo Spiša. Základné a materské školy v rámci projektu realizujú celodenný výchovný systém, v rámci ktorého sa deti popoludní pripravujú na vyučovanie a sú zapojení tiež do záujmovej činnosti v rámci záujmových útvarov. Do projektu sa nemohli zapojiť školy s dvojzmennou prevádzkou. Cieľom projektu je motivovať žiakov k lepšiemu vzdelávaniu. V rámci tohto projektu sa vytvorilo 250 nových pracovných miest, z ktorých 2 odborníci pôsobia v základnej škole a 1 v materskej škole. Je predpoklad, že v prípade dosiahnutia pozitívnych výsledkov vo výchove a vzdelávaní marginalizovaných žiakov bude väčší záujem zo strany škôl, ale najmä decíznej sféry, o pôsobenie odborných zamestnancov, vrátane sociálnych pedagógov, v školách (bližšie www.prined.sk).

6. Můžeme se v rámci sociální pedagogiky inspirovat v zahraničí? Může se naopak zahraničí inspirovat slovenskou, příp. českou zkušeností se sociální pedagogikou?

O.: Sociálna pedagogika na Slovensku, ale i v Čechách, je „odsúdená“ na spoluprácu so sociálnou pedagogikou v iných krajinách, kde má sociálna pedagogika dlhodobejšiu tradíciu. Pri rozvíjaní sociálnej pedagogiky úzko spolupracujeme s viacerými vysokými školami na Slovensku (najmä s Pedagogickými fakultami UKF v Nitre, UK v Bratislave, KU v Ružomberku, s Filozofickou a Pedagogickou fakultou UCM v Trnave) i v zahraničí. Najintenzívnejšiu a dlhodobú spoluprácu máme s Pedagogickou fakultou UHK v Hradci Králové, IMS Brno, Fakultou sociálnych štúdií UTB v Zlíne, tiež Pedagogickými fakultami KU, OU, MU a ďalšími.

Nadštandardnú spoluprácu máme najmä s českou sociálnou pedagogikou. Historicky ju rozvíjame najdlhšie, najmä s Pedagogickou fakultou UHK v Hradci Králové vďaka osobnosti profesora Blahoslava Krausa. S ním som pred rokom 1989 spolupracovala v oblasti sociológie výchovy a po roku 1989 najmä v oblasti sociálnej pedagogiky a sociálnej patológie. Vydali sme viaceré spoločné vysokoškolské učebnice, napr. Hroncová, J., Kraus, B., a kolektív: „*Sociálna patológia pre sociálnych pracovníkov a pedagógov*“ (2006), Kraus, B., Hroncová, J., a kolektív: „*Sociální patologie*“ (2007,2010), Hroncová, J., Emmerová, I., Kraus, B., a kolektív: „*Dejiny sociálnej pedagogiky*“ (2007), Hroncová, J., Emmerová, I., Kraus, B., a kolektív: „*K dejinám sociálnej pedagogiky v Európe*“ (2008). Pán profesor Blahoslav Kraus u nás v rokoch 1999 – 2001 pôsobil aj ako externý „hostujúci“ profesor a v roku 2002 na našej fakulte aj inauguroval. Bolo pre nás ctou spolupracovať s ním v pedagogickej, ale aj vedeckovýskumnej činnosti. Intenzívne s nami spolupracuje aj pri zvyšovaní kvalifikačného rastu, ako

člen různých komisí. Vážime si tiež, že vďaka spolupráci s profesorom Blahoslavom Krausom, Dr. Václavom Bělikom, doc. Jiří Semrádom, doc. Ivou Jedličkovou a ďalšími kolegami z Pedagogickej fakulty UHK v Hradci Králové môžeme participovať na realizácii významných medzinárodných vedeckých konferencií SOCIALIA, ktoré majú domovské právo na Pedagogickej fakulte UHK. Na našej Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici sme ich už organizovali 3-krát a v tomto roku sa uskutoční na našej pôde táto konferencia už štvrtýkrát. Pre rozvoj sociálnej pedagogiky v strednej Európe má táto konferencia mimoriadny význam, pretože sa na nej zúčastňujú sociálni pedagógovia z Čiech, Poľska, Slovenska a iných krajín. Na komparáciu aktuálnych problémov a rozvoja sociálnej pedagogiky v strednej Európe boli zamerané od roku 1994 aj pravidelne organizované konferencie IMS Brno, ktoré odrážali aj vývojové tendencie sociálnej pedagogiky v jednotlivých krajinách a umožnili výmenu poznatkov, skúseností a prehĺbenie ďalšej spolupráce medzi sociálnymi pedagógmi vysokých škôl v strednej Európe. Veľkou inšpiráciou pre nás je naďalej nemecká a poľská sociálna pedagogika, ktoré majú dlhšiu históriu, a preto sú rozvinutejšie než sociálna pedagogika na Slovensku. Omnoho lepšie sú tiež inštitucionálne a personálne zabezpečené. Úzko spolupracujeme s viacerými vysokými školami, kde sa sociálna pedagogika rozvíja, najmä so Slezskou univerzitou v Katoviciach, Opolskou univerzitou v Opole, WSB v Dabrowie Górniczej a inde. V porovnaní s Poľskou a Českou republikou sú však na Slovensku lepšie legislatívne možnosti uplatnenia sociálnych pedagógov v škole, v čom môžeme inšpirovať tieto krajiny. Vzájomná spolupráca predstaviteľov sociálnej pedagogiky v stredoeurópskom regióne, ale aj s inými krajinami Európskej únie, predstavuje významný prínos pre jej rozvoj aj na národnej úrovni.

7. V čem spočívá „kouzlo“ sociální pedagogiky, v čem je její jedinečnost?

O.: Aj keď som sa hlboko zamyslela nad vašou otázkou, neprišlo mi na um žiadne „kúzlo“, ktoré by bolo typické pre sociálnu pedagogiku. Myslím si, že sociálna pedagogika na „kúzla“ veľmi neverí. V rámci vysokoškolskej prípravy sociálnych pedagógov upozorňujeme študentov skôr na možné problémy v sociálno-výchovnom pôsobení v práci s marginalizovanými a sociálne znevýhodnenými skupinami detí a mládeže, kde bude nevyhnutné každodenné sebaovládanie pri prekonávaní prekážok a problémov, ďalej výrazné prosociálne správanie, pedagogický optimizmus a hlboká viera v pozitívnu zmenu človeka. Za skutočné kúzlo v rámci sociálnej pedagogiky by som považovala, keby sme sa konečne preniesli z pozície „sociálneho hasiča“ a „pedagogiky núdzových stavov“, ktoré boli typické pre sociálnu pedagogiku 19. a 20. storočia, do pozície ofenzívnej sociálnej pedagogiky, ktorá vzniká sociálno-výchovných problémov u detí a mládeže skutočne predchádza a je nápomocná pri pozitívnom rozvoji detí a mládeže. Odpoveď na otázku, ako to dosiahnuť, je zatiaľ veľmi ťažká.

„Jedinečnosť“ sociálnej pedagogiky je tiež ťažké definovať, pretože od jej vzniku stále pretrvávajú značný názorový pluralizmus pri vymedzovaní jej predmetu a zamerania nielen v zahraničí, ale aj u nás. Každá teória, ale i „školy sociálnej pedagogiky“, majú svoje špecifiká a priority, v ktorých možno vidieť ich jedinečnosť a odlišnosť od iných. Zároveň majú aj mnoho spoločných záujmov.

Ja vychádzam z pedagogického optimizmu, že práca sociálnych pedagógov bude spoločensky viac akceptovaná, a predovšetkým celá spoločnosť láskavejšia, mravnejšia a lepšia. Súčasná spoločnosť má mnoho problémov, ktoré výrazne ovplyvňujú aj správanie u detí a mládeže. Keď zlyhávajú pri vývine človeka základné výchovné činitele, dôsledky ich zlyhania nedokážu vyriešiť iba sociálni pedagógovia. V tomto zmysle sú stále aktuálne myšlienky J. A. Komenského, ktorý už v 17. storočí zdôrazňoval, že „prevýchova je omnoho ťažšia než výchova“, respektíve, že kto „prospieva vo vedomostiach a stráca na mravoch viac stráca než získava“. Zvýšenie kvality výchovy v rodine a škole a tiež celková „náprava vecí verejných“ by síce odobrali prácu nám, sociálnym pedagógom a iným pomáhajúcim profesionálom, pretože „čím je v spoločnosti horšie, tým je pomáhajúcim profesiám lepšie“ (no platí to aj naopak), no určite by to prospelo deťom a mládeži.

8. Na čem (na jakých tématech) v současné době Váš tým pracuje?

O.: Na Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty UMB, ako som už uviedla skôr, máme v súčasnosti jediné pracovisko pre prípravu sociálnych pedagógov v magisterskom štúdiu na Slovensku. Z tohto dôvodu chceme byť nápomocní sociálnym pedagógom v praxi a pomáhať riešiť ich problémy. V súčasnosti preto venujeme pozornosť najmä problémom profesionalizácie prevencie sociálno-patologických javov v školskom prostredí a tiež vypracovaniu profesijných štandardov a koncepcie ďalšieho vzdelávania pre sociálnych pedagógov. Na tieto problémy sú zamerané aj naše súčasné vedecko-výskumné úlohy. Ide o projekt VEGA č. 1/0168/12 „*Profesionalizácia prevencie sociálno-patologických javov v školskom prostredí v SR z aspektu profesie sociálneho pedagóga...*“ (zodp. rieš. prof. PhDr. Ingrid Emmerová, PhD.) a tiež projekt KEGA č. 030UMB-4/214 „*Vypracovanie a overovanie koncepcie aktualizácie vzdelávania pre sociálnych pedagógov pôsobiacich v praxi s osobitným zreteľom na školských sociálnych pedagógov*“ (zodp. rieš. prof. PhDr. Jolana Hroncová, PhD.). Takto sú zamerané aj naše publikačné aktivity a spolupráca so sociálnymi pedagógmi iných vysokých škôl a z praxe. Týmto problémom budeme venovať pozornosť aj na medzinárodnej vedeckej konferencii SOCIALIA 2014 a tiež v našich publikáciách.

Ďakujem za oslovenie na rozhovor. Želám úspešný rozvoj vášmu časopisu „Sociálna pedagogika“ a tiež celej českej sociálnej pedagogike a teším sa na ďalšiu spoluprácu.

V Banskej Bystrici 4. 9. 2014

prof. PhDr. Jolana Hroncová, PhD.